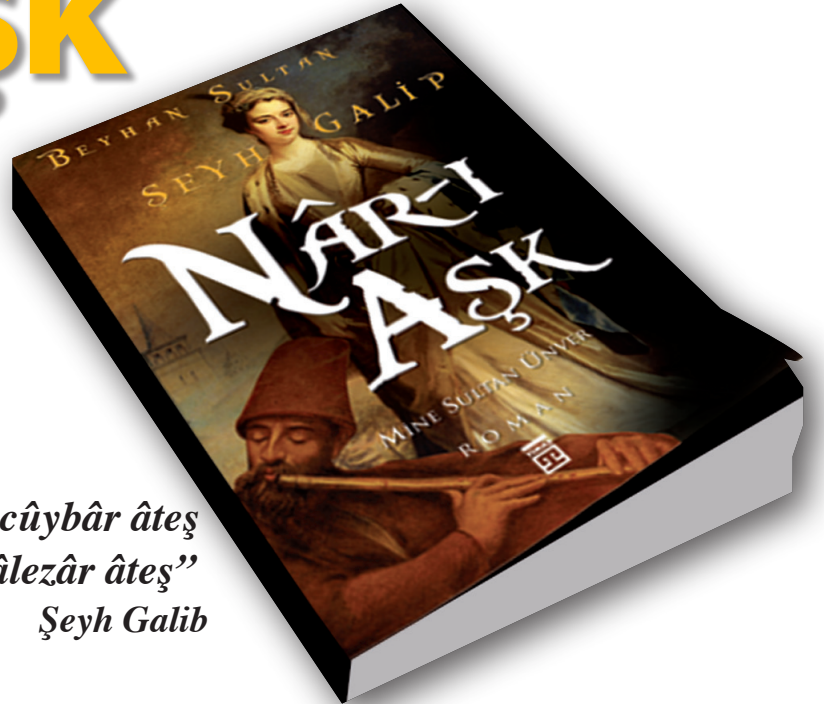

Ateş denizinde mumdan kayıklarla Bir varlık yokluk hikâyesi: Nâr-ı aşk

*“Gül âteş gülbün âteş gülşen âteş cûybâr âteş
Semender-tıynetân-ı aşka besdir lâlezâr âteş”*

Şeyh Galib

► Yasir DEMİRDÖĞEN
myaser.demirdogen@trt.net.tr

Bir yangın yeridir Galib'in gönlü, bütün tamların içinde bütün noksanlığıyla fırtınaya teşne... Hikâyeler, gazeller, kasideler ezberlemiş ve daha 24 yaşında divanını sunmuş, meclislerde aranan söz üstadı Galib Esad... Aramaya çıkmıştır bulunacakların en kutsal olanını. Ya aramakla bulunmazsa aşk ve tükenirse Galib. “Halimi görenler ‘Neyin var?’ diyorlardı ve ben ‘Yoktur bir şeyim, olanı da Hüsn ü Aşk’la tükettim’ diyordum...” der ve bu boşluğu, eksikliği yaza yaza doyuramaz. Ama yazmakla bulunmaz ki... Eğer aşk nasipse, aramakla bulunmayacağını ama bulanların da arayanların olduğunu yani bu paradoksta gizli bir nasip yolculuğu olduğunu bilmektedir.

Beyhan Sultan... III. Selim'in göz bebeği, ince ve narin, güzeller güzeli, zülfüne dünya esir Beyhan Sultan. Onun da içinde nazenin bir fırtına. Bildiği ama dile getiremediği; söylediği ama anlatamadığı şeyler vardır ta kalbinin derinliklerinde. Aynı Galib gibi aşk yolculuğunun bekleyenidir o da.

Ve Konya... Ah Mevlâna sen bilirsin, sen gösterirsin, sen çözersin bu çıkmazı.

Beyhan Sultan, Galib Efendi'nin şiirlerinin mestiyile gezinirken Konya'da bulur kendini ve Galib Efendi'yle karşılaşır. Aşk deme gelmeye başlamış, şem pervanesini bulmuştur bu rastlayışta. Gerisi sevinç ve elem. Aşk ateşinden içmiş iki maşukun 18. yüzyılın Osmanlı'sını kasıp kavuran bir varlık ve yokluk hikâyesi.

Mine Sultan Ünver, zamanın bu en çığ vakitlerinden sıyrılıp ötelere uzanarak, ruhunu ve gönlünü suya yazılı cümleleri okumaya adak bir benlikle bizi 18. yüzyıla götürürken; “Nâr-ı Aşk”ta bu aşkın demini temaşa edip içmeye çağırıyor...

Kayıp zamanlardan gerçek zamanlara uzanarak anlama anlam katmaya çalışmak adına tasavvuf, saray, elem, gözyaşı ve hüznün macerasını kaleme aldığı romanı Nâr-ı Aşk'ı konuştuk kendisiyle.

Bir nebze olsun içebildiysek o demden ne âlâ...

Mine Sultan Ünver, zamanın bu en çığ vakitlerinden sıyrılıp ötelere uzanarak, ruhunu ve gönlünü suya yazılı cümleleri okumaya adak bir benlikle bizi 18. yüzyıla götürürken; "Nâr-ı Aşk" ta bu aşkın demini temaşa edip içmeye çağırıyor...

Fotoğraf: Meral Ünsal Bakıcı

**“Nâr-ı Aşk, Osmanlı tarihini
oryantalist söylemlerle
ihtiras ve güç tutkusu
çerçevesinde kurgulayıp sunan
yabancı ve yerli yazarlara
bir cevap hükmünde...
'Aşk Medeniyeti' Osmanlı'da
aşkın latif ve zarif bir hissiyat
olarak yaşandığının kanıtı...”**

Mine Ünver

Nâr-ı Aşk ne anlatıyor?

Nâr-ı Aşk; Sultan kızı, Sultan kardeşi, güzelliği dillere destan Beyhan Sultan ile Hüsn-ü Aşk'ın müellifi, tasavvuf yolunda bir pervane şair Şeyh Galib arasında yaşanan zarif bir aşkın hikâyesidir... Günümüzün kısa soluklu, yüzeysel aşklarına nazaran, gerçek manada yaşanan iki aşk hikâyesi bir arada anlatılıyor. Roman, Fransız Devrimi, Napolyon Bonapart, Rus Çariçesi II. Katerina gibi tarihe damga vuran kişilerin ve olayların gölgesinde ıslahatlar yapmaya çalışan, Nizam-ı Cedid'in kurucusu III. Selim'in hükümdarlığındaki 18. yüzyıl Osmanlı'sında geçiyor. Dönemin siyasi çalkantıları, dünyadaki değişim hareketleri ve tarihi olaylarla örülmüş Nâr-ı Aşk, Osmanlı tarihini oryantalist söylemlerle ihtiras ve güç tutkusu çerçevesinde kurgulayıp sunan yabancı ve yerli yazarlara bir cevap hükmünde... “Aşk Medeniyeti” Osmanlı'da aşkın latif ve zarif bir hissiyat olarak yaşandığının kanıtı...

Yazım süreci sizi nerelere götürdü ya da neler yaşadınız?

Şeyh Galib'in divanını okurken satır aralarında “Hz. Beyhan” diyerek edele sevdğine yer vermesi fakat açık etmekten de sakınarak hemen arkasına ekseriyetle Selim Han'ın ismini zikretmesi pek dokunaklı gelmişti bana. Tarihi gerçeklikten yola çıkarak yazarken, Hanedanlığın asaleti ve zarafeti ile Mevlevilerin şefkat, merhamet ekseninde ahlaklaşmalarının ve aşkı halden hale evrilerek yaşamalarının üzerimde büyük tesiri oldu. Alehandro ile maceralar yaşadım, sokaklarda koştum, Simla ile kaderin bir gün yüzüme güleceğini bekledim, Beyhan Sultan ile Hanedan olmanın zorluğunu, fedakârlığı, aşkın kişi üzerinde yarattığı handikapları tattım, Şeyh Galib'le ise aşkın türlü hallerine ve bu latif hissiyatla ulvileşmeye tanıklık ettim, Esrar Dede gibi bir dostum olsun istedim. Romanı yazdığım süreçte Şeyh Galib'le Esrar Dede'nin kabri başında tefekkür ederken unutamayacağım anlar yaşadım. Hakikaten Nâr-ı Aşk'ı yazmak zihnen ve ruhen bir eğitim süreci oldu benim için...

Okuma ve yazma bağlamında nasıl bir çocukluk serüveniniz oldu?

Annem babam öğretmen olduğundan ve okumayı sevdiklerinden etrafımda hep kitaplar vardı. Kardeşimle günden güne sayısı artan hazine değerinde bir kitaplık var etmiştik. Kimi zaman ise kâğıtlara kendi hayallediğim hikâyeleri yazarak ve bunları resimleyerek yeni kitaplar oluşturdum. Zaman içerisinde öykü ya da deneme yarışmalarına katılarak ödül kazandığım da olmuştur. Yazmaya ilk böyle başladım.

Peki ya tarihe olan ilginiz nereden geliyor?

Çocukluğumdan beri tarihi araştırmaları okumayı çok severdim. Okuduğum kitaplarda aynı tarihi hadise veya kişiler çok farklı açılardan değerlendirilince ben de daha başka kitaplar edinir ve gerçeği bulmak adına kendimi yorardım. Bu süreç merakımı giderdiği gibi artırıyordu da. O nedenle üniversite eğitimimi iletişim yerine tarih alanında yapmak istedim ama olmadı. O senelerde babam Hacettepe Üniversitesi'nde ikinci bahar eğitimini alırken bir romanı ilgiyle okuduğunu gördüm. Daha ziyade onun sayfa kenarlarına düştüğü notları merak ettiğimden bir gün ben de elime alıp okudum. O kitaptan sonra tarihi romanlara merak saldım. Hâlâ elimden düşüremediğim bu kitap; İhsan Oktay Anar'ın "Puslu Kıtalar Atlası" idi.

Riskli bir alan aslında tarihi roman, okuyucu önce tarihi gerçekliğini sorgular. Hem o döneme hâkim olmak hem bunu bir kurguya dönüştürmek... Okuyucuyu o dönemin gerçekliğine çekmek gerekiyor. Romanı yazarken bu riskleri düşündünüz mü?

Hem de nasıl! Tarihi romanları çok okuduğumdan bu romanların bazılarında rastladığım hatalara düşmemek için bilhassa dikkat ettim. Kronolojiye bire bir uydum. Zamanın siyasi, içtimai durumuna, sanat, inanç, ahlak ve günlük yaşayış hallerine dair çok araştırma yaptım. Beyhan Sultan ve Şeyh Galib arasındaki aşkın, masal değil de gerçek olduğunu belli etmek için de dönemin tarihi perspektifini sunmam gerekiyordu. Bu nedenle bazı okuyucular kurgu içerisinde tarihi bilgiyi fazla bulabilir fakat bilerek aldığım bir risk bu!

Romanda bir kurgu hâkim. Biz bu kurgunun peşine takılıyoruz. Gerçeklik boyutu nedir romanın? Tarihi gerçekliğine hangi perspektiften bakmalıyız?

Şeyh Galib ve Beyhan Sultan arasındaki hissiyat ve ikisinin hikâyesine dair kronoloji bire bir gerçek. Beyhan Sultan ile Şeyh Galib arasında aşk olduğuna dair rivayet hakikat; nitekim dört şiirini bizzat Beyhan Sultan'a adıyor Galib Dede. Diğer şiirlerinde de kimi

Fotoğraf: İsmail Yaşar

yerlerde Sultan'ın adı geçiyor. Bu ilham veren ama kısır bilgilerin ekseninde hissedilenler ve kimi hadiseler ise kurgu. Tarihi perspektif ve Esrar Dede gibi niceleri gerçek şahsiyetlerken, diğer iki ana karakter olan Alehandro ile Simla ise; kader bağlamında birbirine münasip Beyhan Sultan ve Şeyh Galib vuslata eremezken, Alehandro ile Simla yeryüzünün iki ucundan gelip İstanbul'da buluşmaları tezati için hayaliler.

Özellikle 2000'li yıllardan sonra tarihe olan ilgi arttı. Artık tarih kabul edilebilir ezberlerden çıktı ve sorgulanabilir, yeniden ele alınır hale geldi. Bunun paralelinde birçok tarihi roman... Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Kendi tarihimize ve ayrıca garbın tarihine dair merakımız inkâr edilemez boyutlarda. Belirttiğiniz gibi ezberler bozuldu, şimdiye kadar yazılıp çizilenler, söylenenler sorgulanabilir hale geldi. Bu elbette olumlu bir durum fakat modern zamanların insanları olan bizlerin tarih merakımızı ve senelerin birikmiş bilgi açlığını gidermede dahi, çılgın tüketiciler olduğumuzu ispat ettiğimizi düşünüyorum. Zira tarihi merakın artmasıyla rant sektörünün ortaya çıkmasının neticesi ardı ardına araştırma kitapları ve romanlar yazılmaya, diziler çevrilmeye, filmler hazırlanıp vizyon sırasına girmeye başladı. Keşke ezberlerden kurtulmuşken sorgulamayı da hakkıyla yapabilseydik. Onun yerine tarihi merakımızı kaynağının kalitesini sorgulamadan aceleyle gidermeyi tercih ediyor gibiyiz. Bu anlamda oryantalist söylemler maalesef ki hâlâ revaçta ve bize ait olmayan tarihi bizimmiş gibi kabul ettirmeye devam ediyor. Gerçeğe yaklaşmak adına çok yönlü okumamız gerektiğini düşünüyorum. Zira artık tarihi, tarihî romanlardan öğreniyor gibiyiz.

İlk kitap genelde tehlikelidir. İlgi görürse sizi sonraki kitaplara sürükler, görmez ise o ilk kitap yazarın ağlarını örer ve yitirir. Bunun örneklerini gördük. Bu sizi korkutuyor mu?

İlk kitap ardından geleceklere dikkat çekmek, okuma isteği yaratmak adına mühim elbette. Nar-ı Aşk'a ilgi, yeni çıkmış olmasına rağmen çok yüksek fakat zaman içerisinde ne olacak bilemiyorum. Öyle güzel romanlar okudum ki hak ettiği itibarı edinemeyen, unutulmuş. İnşallah Nar-ı Aşk'ın bahtı açık olur. Hakikaten okuyanların gerçek aşkın nasıl yaşandığına dair çok şey öğreneceğini tahmin ediyorum, çünkü ben öğrendim. Ayrıca Osmanlı Medeniyeti'nde aşkın ne latif bir his olarak kabul edildiğinin en güzel kanıtlarından biri roman. İlk roman en-

dişesinden ziyade ikinci roman endişesi taşıyorum. Devamında Nar-ı Aşk'ın samimiyetini yakalamak istiyorum. Allah utandırmasın!

Romanınız çok sıra dışı bir biçimde kaleme alınmış. Bir ipek mendil ya da zehirli bir sarmaşık, roman kahramanlarından biri olarak söz söylemişler. Bu sizin tarzınız mı? Yani okuyucu bundan sonraki romanlarınızda bu tarzla karşılaşacak mı?

Her romanda bunu yapmalı mıyım bilemiyorum. Sıkıcı olabilir belki, henüz tarzım diyemem. Nar-ı Aşk'ı yazarken her bölümde o bölümü anlatan kişilerin hissiyatını yaşadım ve öyle yazdım. Alehandro ile çok eğlendim mesela, onun sayesinde yabancı bir hayatı kenarından yaşadım. Zehirli sarmaşık ilk aklıma gelen anlatıcı oldu. Amerika'nın Pensilvanya eyaletinde tanıştığım bu bitki beni kendisini anlatmaya itti nedense. Sesine meftun olduğum Ney ha keza öyle. Hal böyle olunca mendil, gözyaşı şişesi, secade gibi diğerleri eklendi. Bitkilerin ve hatta nesnelerin kendilerine göre bir ruhu, değeri olduğuna inanır ve saygı duyarım. O nedenle onların yerine geçip konuştum.

Eseriniz Osmanlı döneminde geçtiği için mi bu kadar çok kültürlü kahramanlarla örülü? Günümüzde geçen bir roman yazsanız tercihiniz bu yönde mi olurdu?

Ben günümüzü romanlaştırabileceğimi sanmıyorum. Belirttiğiniz çok kültürlülüğe biraz İstanbul'da, daha çok New York'da rastladım fakat bu tecrübelerimden dahi ilham alıp yazamam. Maalesef okudukça, gezdikçe inandım ki dünyamızı her anlamda kısırlaştırmışız. Hâlen de tekdüzeliği göklere çıkarıyor ve herkesin öyle olmasını istiyor, özgün kalmak isteyenleri ise bastırıyoruz. Oysa senelerce uzağında tutulduğumuz medeniyetimiz her hususta ne kadar da zenginmiş. Ben yıkılma dönemi dahi olsa tarih sürecinde kurduğumuz medeniyetlerimizde gezinmekten mutluyum. İyice tek renge inip grileşen dünyamızdan gökkuşağı hükmündeki geçmişimizi kaçış iyi geliyor bana.

Sizin aşka bakışınız nasıl? Şeyh Galib ve Beyhan Sultan'inkine benzer bir aşk günümüzde mümkün mü?

Kanaatimce çok zor... Şahitliğim olmadığı için umudum da zayıf. Fakat İskender Pala hocamızın başlattığını düşündüğüm, "gerçek aşkın ne olduğu" bahsini daha geniş kitlelere, bilhassa gençliğe izah edebilirsek belki ek-

Fotoğraf: İsmail Yaşar

sikleriyle mümkün de olabilir, bilemiyorum. Beyhan Sultan ve Şeyh Galib'in aşkına benzer bir münasebet görsem, dünyanın geleceğine dair umutlarım da ziyadesiyle yeşerirdi.

Vazgeçemediğiniz yazarlar kimler? Ve olmazsa olmaz kitaplarınız?

Ah o kadar çok ki! En başta Peyami Safa'yı ve kıymetli üstadımız Prof Dr. İskender Pala'yı andıktan sonra; Amin Maalouf, Cengiz Aytmatov, İrvin D. Yalom... diyerek sıralamaya devam edebilirim. Bu değerli yazar ve düşünürlerin yanı sıra kitaplar bahsinde olmazsa olmazım A.de Saint Exupery'nin Küçük Prensi, Mevlâna Celaleddin-i Rumi'nin eşsiz Mesnevisi. Rus klasikleri de en çok tekrarını okuduğum kitaplar kategorisinde.

Sizi yazı yazmaya iten dinamikler nelerdir?

Yalnızca roman yazmıyorum, dergilere aylık, kültür-sanat, aktüalite, tarih konulu dosyalar ve ayrıca yazarların başı çektiği sanatkârlarla yaptığım söyleşiler de hazırlıyorum. Bunların dışında öykü de kaleme alıyorum hatta programlara metin yazdığım da vakidir. Söyleşiler sa-

yesinde birbirinden zengin karakterleri olan sanatkâr insanlarla tanışmaktan ve onların hayatlarına şahit olmaktan mutlu oluyorum. Diğer yazı çeşitlerinde ise araştırıp öğrendiklerimi paylaşmak bana haz veriyor. Yazmayı en sevdiğim türler ise hikâye ve roman. Zira; dışarıdan bir bakışla yaşadığımız yüzyıla gayet uyumlu görünsem de aslında zihnimde yarattığım kurguyu binek yapıp tarihin istediği zamanına gidiyor ve satır aralarında gezinmek suretiyle ait olduğum dünyadan kaçıyorum.

Yazarlık yönünüzü en çok besleyen nedir?

Birinci sıradaki yaşamak, sonrasında okumak ve gezmek geliyor. Benim yaşadığım dünyaya ya da kendi geleceğime dair hayallerim yok maalesef. Belki bu yönde harcayacağım enerjiyi kurguya sevk ederek avantaj elde ediyor olabilirim.

Hangi koşullar size “yazmak” için en uygun ortamı sağlıyor?

Ruhen yıkıldığım, yalnızlığımın derinlerine düştüğüm zamanlar en verimli, üretken zamanlarım. Ayrıca gri bulutların gölgesindeki kapalı, yağmurlu havalar ilham oluyor. Bu şartlar olmasa da zaman bulabildiğim her an yazabilirim, maalesef bu anlamda şımarıklık edecek koşullarım yok.

Sizin ayrıca minyatür sanatçılığınızdan söz etmek istiyoruz... Yurt içinde ve yurt dışında 10'a yakın sergi açtığınızı biliyoruz.

Geleneksel sanatlarımızdan tezhip, minyatür ve ebruda üretim yaptım. En çok da minyatür yapmayı sevdim. Zira tek bir sayfada figürlerle bir öykü anlatırsınız minyatürde. Okumasını bilene minyatür hikâyesini bir çırpıda anlatıverir, her ayrıntısında cümleler gizlidir. Şimdilerde yazmayı tercih ediyorum fakat geniş zamanlarım olsa minyatüre de devam etmek isterdim. Hatta romanlarımı, hafızamda canlanan anları minyatürle şekillendirerek okura sunmak isterdim.

Hangi yüzyılda ya da devirde kim olarak yaşamak isterdiniz?

16. ya da 17. yüzyılda bir nakkaş (erkek) olarak yaşamak isterdim. Şiir meclislerinde şerbetler içerek belîğ şairlerden Baki, Nef'i, Zati'den enfes şiirler dinlemek, İtri'yi ney üflerken işitmek, cumaları Sultan'ı görebilmek için alaya katılmak, kadın efendileri, hanım sultanları merak etmek isterdim. Mimar Sinan'ın muhteşem camilerinin süslediği İstanbul'da, cumbalı evlerde yaşamak, her daim ata binmek ne güzel olurdu.

Yeni bir roman hazırlığınız var mı?

Şimdilerde yine pek bilmediğimiz bir Hanım Sultan'ın kahramanı olduğu tarihi bir roman üzerinde çalışıyorum. Bu kez macerası daha kuvvetli bir yan hikâye var...